

Для коментарів чи іншого зворотного зв'язку заповніть форму:
[форма зворотного зв'язку щодо цієї версії настанови](#)

Версія цього документу для друку: <http://guidelines.moz.gov.ua/documents/2918?id=ebm00150&format=pdf>

Настанови на засадах доказової медицини.
Створені DUODECIM Medical Publications, Ltd.

Настанова 00150. Виразки слизової оболонки порожнини рота

Автори: Tuula Salo, Maria Siponen
Редактори оригінального тексту: -
Дата останнього оновлення: 2017-03-23

Основні положення

- Оцінити та усунути можливі подразнюючі фактори, наприклад гострі краї зубів або протез, що натирає.
- Будь-яка виразка, що не загоїлась протягом двох тижнів зазвичай вимагає біопсії. Завжди слід мати на увазі вірогідність виникнення раку слизової оболонки порожнини рота.

Етіологія та лікування

Травматичні виразки

- Механічні
  - Спричинені, наприклад, кусанням, сколотим зубом або протезом, що натирає.
  - Зазвичай загоюються без швів; незважаючи на це, виразки що розривають слизову оболонку або шкіру губ, необхідно закривати швами.
- Термічні
  - Спричинені гарячою їжею або напоями
- Хімічні
  - Спричинені, наприклад, ацетилсаліциловою кислотою або речовинами, що застосовують в стоматології

Виразки, спричинені інфекцією

- Бактеріальні інфекції (сифіліс, гонорея, актиномікоз, туберкульоз)
- Глибокі грибові інфекції у імуноскомпроментованих людей
- Вірусні інфекції (наприклад, вірус простого герпесу
[настанова L00151] Вірусні інфекції слизово...]) може проявлятися виразками після стадії пухирців.

Афтозні виразки (хронічний рецидивуючий афтозний стоматит)

[доказ L07092] D] [доказ L05021] C] [доказ L05022] B]

- Круглі або овальні, болісні гострі виразки
- Можуть клінічно класифікуватися як маленькі (≤ 1 см), великі (> 1 см) та герпетиформні (численні дуже маленькі виразки). Маленькі афти зустрічаються часто.
- Маленькі та великі виразки типово виникають на слизовій оболонці губ та щік (часто в присінку рота; зображення [зображення L00631] Aphthous stomatitis), рідше на язичку та яснах. Герпетиформні афти можуть виникати в будь-якій ділянці ротової порожнини.
- Етіологія невизначена. У деяких пацієнтів виявлено генетичну схильність.
- Виразки загоюються протягом 1-6 тижнів, в залежності від їх розміру.
- Можливі подразливі фактори включають, наприклад, стрес, травму слизової оболонки, припинення куріння, певну їжу, гематологічні аномалії (дефіцит заліза, фолієвої кислоти, вітамінів B12 [настанова L00318] Мегалобластна анемія] або цинку), гормональні зміни та зубні пасти, що містять лаурил сульфат натрію (SLS) [джерело R1].
  - У деяких пацієнтів застосування безсульфатних зубних паст може зменшити частоту появи афт.
- Якщо лікування вважається необхідним, можна застосовувати місцево глюкокортикоїдні препарати (пасти або адгезивні таблетки) та ротові ополіскувачі з хлоргексидином.
  - При великих, часто рецидивуючих виразках можна спробувати полоскання рота тетрацикліном: одну капсулу з 300 мг тетрацикліну розчиняють у склянці води, застосовують для полоскання рота (без ковтання) 4 рази на день протягом 4-5 днів.

- Місцевий анестетик або продукт, що формує захисну плівку над афтою, може допомогти у боротьбі з болем.

Афтоподібне виразкування при інших захворюваннях

- Стани, що можуть бути пов'язані з афтоподібними виразками.
  - Реакції на ліки (цитостатики, антигіпертензивні, антидіабетичні препарати, солі золота, протизапальні препарати, протималярійні ліки)
  - Циклічна нейтропенія
  - Гастроентерологічні захворювання (целиакія [настанова|00192|Целиакія], хвороба Крона [настанова|01073|Хвороба Крона], виразковий коліт [настанова|00194|Виразковий коліт])
  - Слід розглянути вірогідність виникнення синдрому Бехчета при появі виразок на геніталіях або симптомів на очах, на шкірі або суглобах одночасно з афтозними виразками [веб|http://www.orpha.net/con...].
  - Хронічна гранулематозна хвороба
  - Гранулематоз Вегенера [настанова|00449|Васкуліти]
  - Червоний плесканий лишай, пухирчатка, пемфігоїд, герпетиформний дерматит, бульозний епідермоліз, СЧВ, синдром Рейтера [настанова|00153|Оцінка змін слизової обо...]

Багатоформна ексудативна еритема

- Гостра імуноопосередкована запальна хвороба шкіри та/або слизових оболонок
- Шкірні зміни типово виникають на кінцівках у вигляді еритематозних концентричних кілець (кокарди чи мішені). Можуть бути асоційовані з буллами, на губах та слизовій оболонці порожнини рота можна виявити везикулярні та ерозивні зміни (зображення [зображення|00987|Erythema multiforme мајо...]) [джерело|R2]. Іноді елементи ураження виникають лише в порожнині рота без явних шкірних змін.
- Захворювання може вражати декілька ділянок слизових оболонок (наприклад, геніталії, глотку, стравохід, гортань, очі).
- Зазвичай у дорослих людей молодого віку.
- Захворювання самообмежене, але може рецидивувати декілька разів.

- Етіологія невизначена, але у 50% випадків можливо визначити провокуючий фактор. Такі фактори включають: інфекції (частково вірус простого герпесу або мікоплазму), ліки, вакцини, хімічні агенти, злоякісні новоутворення, імунні захворювання та радіотерапію.
- Схожі, але більш тяжкі та обширні стани, відомі як синдром Стівенса-Джонсона та синдром Лайелла (токсичний епідермальний некроліз) вважаються окремими захворюваннями; дивіться [Настанова 001001 | Поліморфна еритема].

Діагностика

- Діагностика зазвичай базується на клінічній картині та анамнезі, в якому виявляють провокуючий фактор.
- Якщо існує підозра на вірус простого герпесу або мікоплазму, слід належно підтвердити діагноз.
- За потреби, можна застосувати імунофлюоресценцію свіжого зразка біоптату (неспецифічне дослідження) для виключення інших клінічно схожих захворювань.

Лікування

- Усунення причини, належна гідратація
- Місцеві препарати з глюкокортикоїдами зазвичай ефективні для полегшення симптомів, спричинених ураженнями ротової порожнини.
- Місцевий анестетик у вигляді спрею можна наносити для полегшення вживання їжі та напоїв.
- Ротові ополіскувачі з хлоргексидином (2 мг/мл) 2-3 рази на день для профілактики вторинної інфекції та для підтримки гігієни порожнини рота
- При рецидивуючій формі захворювання, спричиненої вірусом *простого герпесу*, застосовують профілактичний курс ацикловіру.
- Тяжкі форми захворювання потребують госпіталізації та системного введення глюкокортикоїдів.

Неоплазія

- Плоскоклітинний рак ротової порожнини може проявлятися у вигляді хронічних виразок, типово розташованих на бокових поверхнях язика, дні порожнини рота, слизовій оболонці щік або м'якого піднебіння. Дивіться також [\[Настанова 00994 | Злоякісні новоутворення ...\]](#).

Пов'язані джерела

- Кокранівські огляди [\[Пов'язані 00650 | Oral mucosal ulcers – Re...\]](#)
- Література [\[Пов'язані 00650 | Oral mucosal ulcers – Re...\]](#)

Джерела інформації

R1. Chavan M, Jain H, Diwan N et al. Recurrent aphthous stomatitis: a review. J Oral Pathol Med 2012;41(8):577-83. [\[PubMedID|22413800\]](#)

R2. Sokumbi O, Wetter DA. Clinical features, diagnosis, and treatment of erythema multiforme: a review for the practicing dermatologist. Int J Dermatol 2012;51(8):889-902. [\[PubMedID|22788803\]](#)

R3. Challacombe SJ, Alshaf S, Tappuni A. Recurrent Aphthous Stomatitis: Towards Evidence-Based Treatment? Current Oral Health Reports (2015);Vol. 2(3):158-167 [\[веб|https://qmro.qmul.ac.uk/...\]](#).

R4. Tarakji B, Gazal G, Al-Maweri SA et al. Guideline for the diagnosis and treatment of recurrent aphthous stomatitis for dental practitioners. J Int Oral Health 2015;7(5):74-80. [\[PubMedID|26028911\]](#)

Настанови

- [Настанова 00151](#). Вірусні інфекції слизової оболонки ротової порожнини.
- [Настанова 00318](#). Мегалобластна анемія.
- [Настанова 00192](#). Целиакія.
- [Настанова 01073](#). Хвороба Крона.
- [Настанова 00194](#). Виразковий коліт.
- [Настанова 00449](#). Васкуліти.
- [Настанова 00153](#). Оцінка змін слизової оболонки ротової порожнини.
- [Настанова 01001](#). Поліморфна еритема.
- [Настанова 00994](#). Злоякісні новоутворення голови та шиї.

Зображення

- [Зображення 00631](#). Aphthous stomatitis.

Автори та власники авторських прав: Raimo Suhonen Duodecim Medical Publications Ltd

- [Зображення 00987](#). Erythema multiforme major in the mouth.

Автори та власники авторських прав: Raimo Suhonen Duodecim Medical Publications Ltd

Доказові огляди Duodecim

- [Доказовий огляд 07092](#). Systemic interventions for recurrent aphthous stomatitis.
Дата оновлення: 2012-12-19
Рівень доказовості: D
Резюме: There is insufficient evidence on the systemic interventions for recurrent aphthous stomatitis.
- [Доказовий огляд 05021](#). Chlorhexidine for aphthous stomatitis.
Дата оновлення: 2006-04-14
Рівень доказовості: C
Резюме: Chlorhexidine may be effective in reducing the time with ulcers in patients with recurrent aphthous ulceration.
- [Доказовий огляд 05022](#). Topical corticosteroids for aphthous stomatitis.
Дата оновлення: 2007-08-09
Рівень доказовості: B
Резюме: Topical corticosteroids appear to be effective in reducing pain associated with recurrent aphthous ulceration and they appear to reduce the time with ulcers.

Авторські права на оригінальні тексти належать Duodecim Medical Publications, Ltd.
Авторські права на додані коментарі експертів належать МОЗ України.

Published by arrangement with Duodecim Medical Publications Ltd., an imprint of Duodecim Medical Publications Ltd., Kaivokatu 10A, 00100 Helsinki, Finland.

Ідентифікатор: ebm00150   Ключ сортування: 007.020   Тип: EBM Guidelines

---

Дата оновлення англomовного оригіналу: 2017-03-23

Автор(и): Tuula SaloMaria Siponen   Автор(и) попередніх версій статті: Stina Syrjänen   Редактор(и):
Видавець: Duodecim Medical Publications Ltd   Власник авторських прав: Duodecim Medical Publications Ltd

---

Навігаційні категорії

EBM Guidelines   Dental medicine   Otorhinolaryngology

Ключові слова індексу

mesh: Stomatitis, Aphthous   mesh: Celiac Disease   mesh: Stomatitis, Aphthous   mesh: Behcet Syndrome   mesh: Oral Ulcer
icpc-2: D83   speciality: Dental medicine   speciality: Otorhinolaryngology